

Відділ освіти, культури, молоді та спорту Овідіопольської селищної ради

ІНСТРУКЦІЯ
З ОХОРОНИ ПРАЦІ №
для водія автобуса категорії D
Овідіопольського ліцею імені Т.Шевченка Овідіопольської селищної ради
Одеського району Одеської області

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ в.о. директора
Овідіопольського ліцею імені
Т.Шевченка Овідіопольської
селищної ради Одеського району
Одеської області

№ _____
(дата)

**ІНСТРУКЦІЯ
З ОХОРОНИ ПРАЦІ №
для водія автобуса категорії D
Овідіопольського ліцею імені Т.Шевченка Овідіопольської селищної ради
Одеського району Одеської області**

1. Загальні положення

- 1.1. Інструкція з охорони праці для водія автобуса категорії D є інструкцією за професією, що встановлює вимоги безпечної організації робіт з експлуатації автобуса, у якому кількість місць для сидіння, крім сидіння водія, більше 16), безпечного перевезення пасажирів (зокрема дітей).
- 1.2. Інструкцію розроблено відповідно до Положення про розробку інструкцій з охорони праці, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 № 9; та з урахуванням вимог законів України «Про дорожній рух», «Про автомобільний транспорт»; Правил дорожнього руху, затверджених постановою КМУ від 10.10.2001 № 1306; Порядку проведення інструктажів та стажування водіїв колісних транспортних засобів, затверджених наказом Мінтрансу України від 05.08.2008 № 975; Положення про медичний огляд кандидатів у водії та водіїв транспортних засобів, затвердженого наказом МОЗ України, МСВ України від 05.06.2000 № 124/345.
- 1.3. До роботи водієм автобуса навчального закладу допускають осіб не молодше 21 року, які пройшли навчання в акредитованих закладах, успішно склали теоретичний та практичний іспити і мають національне посвідчення водія на право керування автотранспортними засобами категорії D, а також стаж керування автобусами не менше 5 років.
- 1.4. До керування автобусом допускають водіїв, які пройшли попередній та періодичні медичні огляди та не мають медичних протипоказань до виконання таких робіт.
Придатність водія до керування автобусом підтверджує Медична довідка щодо придатності до керування транспортним засобом, а у дорожньому листі ставлять штамп з висновком про придатність до керування транспортом.
- 1.5. Під час прийняття на роботу водій автобуса проходить вступний інструктаж з питань охорони праці, результати якого заносять до Журналу реєстрації вступного інструктажу з охорони праці.

- 1.6. Водія автобуса допускають до самостійної роботи після проходження первинного інструктажу з охорони праці за цією Інструкцією, інструкціями з пожежної безпеки, з надання домедичної допомоги та відповідною програмою руху, затвердженою керівником навчального закладу. Також водій автобуса проходить раз на 3 місяці повторний інструктаж з охорони праці, а також за потреби — позаплановий та цільовий інструктажі з охорони праці. Результати інструктажів заносять до Журналу реєстрації інструктажів з охорони праці на робочому місці.
- 1.7. Допуск до самостійної роботи надають наказом керівника навчального закладу за позитивних результатів стажування та після перевірки вміння і навичок безпечного керування автобусом.
- 1.8. Допуск водія автобуса до робіт, не пов'язаних з керуванням автобусом, здійснюють лише після проведення інструктажу за відповідною інструкцією з охорони праці. Водій автобуса проходить інструктаж перед залученням до робіт з:
 - технічного обслуговування та ремонту автобуса — за Інструкцією з охорони праці для слюсаря з ремонту автомобілів;
 - обслуговування акумуляторів — за Інструкцією з охорони праці для акумуляторника;
 - використанням ручного електроінструменту — за Інструкцією з охорони праці під час робіт з ручним електрифікованим інструментом;
 - шиномонтажу — за Інструкцією з охорони праці під час виконання шиномонтажних робіт;
 - використанням обладнання автобуса на газовому паливі — за Інструкцією з охорони праці під час робіт на автомобілях, що працюють на газовому паливі.
- 1.9. Режим роботи водія автобуса встановлює керівник навчального закладу згідно з трудовим договором.
- 1.10. Водій автобуса зобов'язаний виконувати вимоги цієї Інструкції, правила внутрішнього розпорядку Овідіопольського ліцею імені Т.Шевченка Овідіопольської селищної ради Одеського району Одеської області, дотримуватися Правил дорожнього руху, правил перевезення пасажирів.
- 1.11. Перевезення автобусом організованої групи дітей здійснюють за умови обов'язкового проведення інструктажу з безпеки життєдіяльності з дітьми та особами, що їх супроводжують, щодо правил безпечної поведінки під час руху та дій у разі виникнення аварійно-небезпечних ситуацій чи дорожньо-транспортної пригоди. При цьому спереду і ззаду автобуса встановлюють розпізнавальний знак «Діти» (квадрат жовтого кольору з каймою червоного кольору і чорним зображенням символу дорожнього знака).
- 1.12. Не дозволено з'являтися на робочому місці та керувати автобусом у стані алкогольного, наркотичного чи токсичного сп'яніння, після вживання лікарських препаратів, які знижують увагу та швидкість реакції.
- 1.13. Водій автобуса повинен виконувати лише ту роботу, яку йому доручено, якій його навчено і про яку його проінструктовано. У разі отримання нового завдання водій автобуса має пройти відповідний первинний інструктаж з охорони праці.
- 1.14. Основні шкідливі та небезпечні чинники, що можуть діяти на водія автобуса:
 - підвищені нервові і фізичні навантаження;

- монотонність роботи;
 - підвищені рівні шуму і вібрації;
 - наїзди транспортних засобів;
 - пожежа, вибухи під час подачі палива в карбюратор двигуна самопливом, опіки парою, водою з радіатора;
 - падіння піднятих на домкраті частин автобуса;
 - засліплення фарами в темну пору доби;
 - вихлопні гази двигуна;
 - дія метеорологічних умов, зокрема низькі температури взимку та високі влітку, а також ускладнення роботи через дощ, сніг, ожеледицю;
 - протиправні дії інших осіб;
 - підвищена загазованість повітря робочої зони парами бензину, оксидами вуглецю та азоту тощо.
- 1.15. Водія автобуса забезпечують робочим оснащенням згідно з табелем оснащення, зокрема:
- вогнегасником;
 - упорними колодками для коліс;
 - медичною аптечкою;
 - знаком аварійної зупинки.
- 1.16. Під час роботи водій автобуса повинен дотримуватися вимог санітарних норм і правил особистої гігієни. Переодягатися і залишати особисті речі та одяг потрібно у відведеному для цього приміщенні.
- 1.17. Перевезення організованих груп дітей здійснюють лише у світлу пору доби і за сприятливих погодних умов. Перевозити організовані групи дітей у темну пору доби заборонено.
- 1.18. Кожний автобус під час перевезення дітей має бути забезпечений питною водою та засобами медичної допомоги. У салоні автобуса має бути інформація, яка містить позначення місць, розташування аварійних виходів з зазначенням способу їх відкриття, вогнегасника, аптечки та кнопки екстреної зупинки.

2. Вимоги безпеки перед початком роботи

- 2.1. Керівник навчального закладу до початку перевезення організованих груп дітей:
- визначає маршрут перевезення організованих груп дітей;
 - встановлює зупинки автобуса: технічні — одна на перші 50 км і не менше однієї — на кожні наступні 100 км маршруту; для відпочинку — на 5 хв. через кожну годину руху і на 30 хв. — через кожні 5 годин руху (допускається поєднання 30-хвилинного відпочинку з перервою на обід); для приймання їжі — через 3-5 годин руху; для ночівлі;
 - складає схему маршруту та встановлює розклад руху.
- 2.2. Про організацію шкільних перевезень, масових перевезень дітей (у табори відпочинку тощо) повідомляють органи Державтоінспекції для вжиття заходів щодо підсилення нагляду за рухом на маршруті та вирішення питання про супровід колон автобусів спеціальними дорожніми транспортними засобами. Повідомлення Державтоінспекції надають власнику автобусів під час оформлення замовлення на перевезення.

- 2.3. Максимальна кількість дітей та супроводжувачів осіб під час перевезення автобусом не має перевищувати кількості місць для сидіння в ньому, передбачену технічною характеристикою транспортного засобу та визначену в реєстраційних документах на цей транспортний засіб.
- 2.4. Перед виїздом у рейс водій має перевірити наявність таких документів, як:
- посвідчення водія на право керування транспортним засобом відповідної категорії;
 - талон про проходження державного технічного огляду автобуса;
 - реєстраційний документ на автобус;
 - дорожній (маршрутний) лист;
 - договір обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власника автобуса;
 - страховий документ, який підтверджує особисте страхування водія від нещасних випадків на транспорті;
 - паспорт маршруту із зазначенням схеми маршруту, графіка руху автобуса (за перевезення учнів та працівників);
- 2.5. У разі перевезення дітей/працівників, спереду автобуса розміщують табличку з написом чорною фарбою «Спеціальне перевезення», а також спереду і ззаду автобуса розпізнавальний знак «Діти».
- 2.6. Перед виїздом водій має перевірити:
- справність гальмівної системи, рульового керування, приладів освітлення, сигналізації, роботу склоочисників, установку дзеркал, відсутність підтікання палива, мастил, антифризу, чистоту номерних знаків;
 - тиск повітря в шинах;
 - наявність і справність інструментів та інвентарю;
 - чи заправлено автобус паливом, мастилом, антифризом;
 - рівень електроліту в акумуляторній батареї;
 - наявність запасного колеса, буксирного троса, домкрата, медичної аптечки, вогнегасника, знака аварійної зупинки, сигнального жилету;
 - цілісність вітрового і бокового скла, справність склопідйомних механізмів;
 - відсутність на сидіннях провалів, рваних місць;
 - справність замків на всіх дверях;
 - справність відкриття дверей;
 - наявність упорних колодок (не менше двох).
- 2.7. Перед запуском двигуна необхідно переконатися, що автобус встановлено на стоянкове гальмо, а важіль перемикання передач поставлено в нейтральне положення.
- 2.8. Двигун слід запускати за допомогою стартера, використовувати пускову рукоятку дозволено тільки у виняткових випадках.
- 2.9. Під час запуску двигуна автобуса пусковою рукояткою необхідно:
- установити упорні колодки по обидва боки коліс;
 - пускову рукоятку обернути знизу нагору;
 - не брати рукоятку в обхват;
 - при ручному регулюванні випередження запалювання встановлювати пізніше запалювання;
 - не вмикаючи запалювання, повернути колінчатий вал, переконавшись, що важіль перемикання передач знаходиться в нейтральному положенні, ввімкнути запалювання;

- не застосовувати будь-які важелі і підсилювачі, які діють на пускову рукоять чи храповик колінчатого вала.
- 2.10. Не дозволено здійснювати запуск двигуна буксируванням автобуса та переключенням ланцюга живлення стартера.
- 2.11. Перед запуском підключеного до системи підігрівання двигуна автобуса необхідно вимкнути та від'єднати елементи підігрівання.
- 2.12. Заправляти автобус паливом за вимкненого двигуна. Під час заправлення автобуса не дозволено:
 - курити і користуватися відкритим вогнем;
 - проводити ремонтні і регулювальні роботи;
 - допускати переливання і розливання палива;
 - перебувати пасажиром у салоні.
- 2.13. Перед заправленням системи охолодження двигуна перевірити, чи немає у шлангах з'єднання радіатора течі, а якщо є — усунути її.
- 2.14. Не дозволено експлуатувати автобус, робота якого спричинює перевищений вміст забруднювальних речовин у викидах та рівень шуму.
- 2.15. Швидкість руху автобуса по території навчального закладу не має перевищувати 5 км/год.
- 2.16. Про всі відхилення і порушення, встановлені під час заступання на зміну, необхідно повідомити своєму безпосередньому керівнику і не ставати до роботи до їх усунення чи застосування запобіжних заходів.

3. Вимоги безпеки під час роботи

- 3.1. Під час перевезення дітей водій повинен виконувати Правила дорожнього руху і вказівки регулювальників руху. Рухатися необхідно лише за зазначеним у дорожньому листі маршрутом. Вибирати швидкість необхідно з урахуванням дорожньої ситуації, інтенсивності і характеру руху, метеорологічних умов.
- 3.2. На автобусах, що здійснюють перевезення організованих груп дітей, має бути увімкнене ближнє світло фар для позначення транспортного засобу, що рухається. Вікна в салоні автобуса під час руху мають бути зачинені.
- 3.3. На механічному транспортному засобі, позначеному розпізнавальним знаком «Діти», що перевозить організовану групу дітей, під час їх посадки чи висадки, має бути ввімкнена аварійна світлова сигналізація.
- 3.4. Поза населеними пунктами на всіх дорогах та на дорогах, що проходять через населені пункти, позначені знаком 5.47, автобусам (мікроавтобусам), що перевозять організовані групи дітей, дозволено рух зі швидкістю не більше 80 км/год.
- 3.5. Водію автобуса не дозволено:
 - перевозити в салоні пасажирів більше, ніж кількість місць для сидіння, визначену технічною характеристикою та реєстраційними документами автобуса;
 - керувати автобусом з відчиненими дверима;
 - виходити з кабіни автобуса під час посадки чи висадки дітей, здійснювати рух заднім ходом, під час перевезення розмовляти з пасажиром;
 - їсти, пити і курити під час руху;

- перевозити в автобусі гострі та ріжучі предмети, пожежонебезпечні, вибухові, отруйні, їдкі, сморідні та наркотичні речовини, інші небезпечні предмети.
- 3.6. Під час зупинки (стоянки) автобуса водій, залишаючи транспортний засіб, має вжити заходів проти самовільного його руху: зупинити двигун, встановити важіль перемикавання передач (контролера) у нейтральне положення, встановити автобус на стоянкове гальмо.
 - 3.7. Якщо автобус стоїть навіть на незначному нахилі, слід додатково підставити під колеса упорні колодки.
 - 3.8. На спусках і підйомах, де спосіб установки транспортних засобів не регламентовано дорожніми знаками, автобус слід ставити під кутом до краю проїжджої частини так, щоб не допустити його самовільного руху.
 - 3.9. Виходячи з автобуса, слід попередньо переконатися у безпечному стані поверхні дороги (відсутності вибоїн, ожеледиці), а під час виходу на проїжджу частину дороги — ще й у відсутності руху як у напрямку руху автобуса, так і в зустрічному напрямку.
 - 3.10. Перш ніж дати задній хід автобуса, водію слід переконатися, що його ніхто не обганяє і поблизу та позаду немає людей чи будь-яких перешкод.
 - 3.11. У разі перегрівання двигуна пробку радіатора можна відкривати тільки тоді, коли температура води (рідини) нижче 100°C, інакше відбудеться викид киплячої води або пари.
 - 3.12. Пробку радіатора на гарячому двигуні слід відкривати в рукавицях чи накрити її ганчіркою. Пробку слід відкривати обережно, щоб унеможливити інтенсивний вихід пари у свій бік.
 - 3.13. Для запобігання випадків обморожування під час усунення несправностей узимку в дорозі слід працювати лише в рукавицях. Не дозволено доторкатися до металевих предметів, деталей та інструменту руками без рукавиць.
 - 3.14. Під час ремонту автобуса у рейсі водій зобов'язаний виконувати вимоги безпеки, які установлені для профілактичного обслуговування і ремонту транспортних засобів.
 - 3.15. Під час ремонту автобуса у рейсі не дозволено:
 - перебувати під автобусом на проїжджій частині дороги;
 - виконувати ремонтні роботи у разі відсутності необхідних пристроїв та інструментів для безпечного виконання цих робіт;
 - допускати до ремонту автобуса сторонніх осіб.
 - 3.16. Для підняття частини автобуса домкратом слід виконати такі дії:
 - установити автобус на горизонтальну неслизьку площадку за межами проїзної частини дороги;
 - установити автобус на стоянкове гальмо;
 - вивести пасажирів із салону, зачинити двері, встановити під колеса упорні колодки;
 - вирівняти поверхню землі під місце установлення домкрата, покласти під домкрат міцну дерев'яну підставку площею не менше 0,1 м².
 - 3.17. Не дозволено встановлювати домкрат на випадкові предмети.
 - 3.18. Несправний автобус слід буксирувати відповідно до Правил дорожнього руху.
 - 3.19. Для перевірки наявності палива в паливному баці варто застосовувати спеціальні лінійки, які унеможливають іскроутворення від ударів, переносні світильники у вибухобезпечному виконанні та інші пристрої.

- 3.20. Не дозволено під час стоянки відпочивати чи спати в кабіні, салоні за включеного двигуна.
- 3.21. Для запобігання виникненню пожежі не дозволено:
- за несправної паливної системи подавати бензин у карбюратор з ємності самопливом за допомогою шланга чи в інший спосіб;
 - ремонтувати паливну систему, якщо двигун працює або є гарячим;
 - залишати на двигуні забруднені мастилами чи паливом використані обтиральні матеріали;
 - курити і використовувати відкритий вогонь безпосередньо біля системи живлення двигуна, під час визначення наявності палива в баці, а також під час заправлення автобуса паливом.
- 3.22. Про нещасні випадки, раптові захворювання, аварії, несправності та інші недоліки, що сталися під час роботи, водій має повідомити керівнику навчального закладу.

4. Вимоги безпеки після закінчення роботи

- 4.1. Після повернення з рейсу очистити автобус від бруду і поставити у відведене для стоянки місце.
- 4.2. Ставлячи автобус на стоянку, слід вимкнути запалювання та перекрити подачу палива, встановити важіль перемикачів передач у нейтральне положення, загальмувати стоянковим гальмом, за потреби встановити упорні колодки та відключити клему акумулятора. Автобус необхідно встановити на стоянкове гальмо. Якщо нахил місця стоянки більше 1%, під колеса слід установити упорні колодки.
- 4.3. Вимити руки й обличчя водою з милом або, якщо є можливість, прийняти душ. Заборонено мити руки у мастилі, бензині та витирати їх брудним ганчір'ям.
- 4.4. Повідомити керівника навчального закладу про всі недоліки, несправності, виявлені під час роботи.

5. Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях

5.1 У разі настання несприятливих погодних і дорожніх умов, виходу з ладу автобуса, виникнення загрози безпеці руху, а також погіршення стану здоров'я водія автобуса необхідно припинити рух та повідомити про це керівника навчального закладу, який повинен вжити заходів для доставки дітей до кінцевого пункту маршруту, заміни автобуса, водія.

5.2. Під час рейсу можуть виникнути такі аварійні ситуації: дорожньо-транспортна пригода (ДТП), пожежа, вихід з ладу вузлів і агрегатів автобуса.

5.3. У разі виникнення ДТП необхідно:

- негайно зупинити автобус, позначити місце ДТП відповідно до вимог Правил дорожнього руху, забезпечити збереження обстановки на місці події (якщо це не загрожує життю та здоров'ю оточення та не призведе до більш тяжких наслідків);
- забезпечити евакуацію пасажирів із салону автобуса;

- за потреби викликати швидку медичну допомогу за номером 103, надати допомогу потерпілим відповідно до інструкції з надання домедичної допомоги;
- якщо неможливо викликати швидку допомогу, слід відправити потерпілих у найближчий заклад охорони здоров'я;
- повідомити про ДТП керівника навчального закладу, патрульну поліцію, записати прізвища та адреси свідків, чекати прибуття працівників патрульної поліції.

5.4. У разі виникнення пожежі слід:

- зупинити автобус, з'їхавши на узбіччя, вимкнути запалювання, від'єднати акумулятор від загальної мережі;
- забезпечити швидку евакуацію пасажирів із салону автобуса;
- викликати аварійно-рятувальний підрозділ за телефоном 101, вказавши місце пожежі, обстановку під час пожежі, кількість людей, а також назвати своє прізвище, повідомити керівника ліцею та заступника директора з АГЧ.
- гасіння пожежі вогнегасником розпочати з пролитого під автобусом палива, подаючи вогнегасний заряд в осередок загоряння; найбільший ефект буде досягнуто при спільному гасінні (групою людей) із застосуванням декількох вогнегасників, а також якщо одночасно застосувати покривало, пісок, сніг тощо.

5.5. Гасити пожежу слід з навітряної сторони, направляючи струмінь вогнегасника на поверхню, що горить, а не на полум'я. Перед тим як гасити полум'я під капотом двигуна, слід відкрити замок капота і одночасно з підняттям капота почати гасіння. Під час гасіння пального, що витікає, струмінь вогнегасника слід направляти від низу до верху.

5.6. У разі виходу з ладу вузлів і агрегатів автобуса слід його зупинити та за потреби викликати технічну допомогу. Для проведення ремонту водію слід увімкнути аварійну світлову сигналізацію, надягти сигнальний жилет і встановити знак аварійної зупинки чи миготливий червоний ліхтар на відстані не ближче 20 м до автобуса в населених пунктах і 40 м — за їх межами. Автобус слід установити на стоянкове гальмо, а під колеса підкласти упорні колодки.

Інструкцію розробив

Інженер

(підпис)

Михайловська М.В.

УЗГОДЖЕНО

Заст. директора з АГЧ

(підпис)

Мальцев А.О.

Голова профкому

(підпис)

Степановська Н.І.